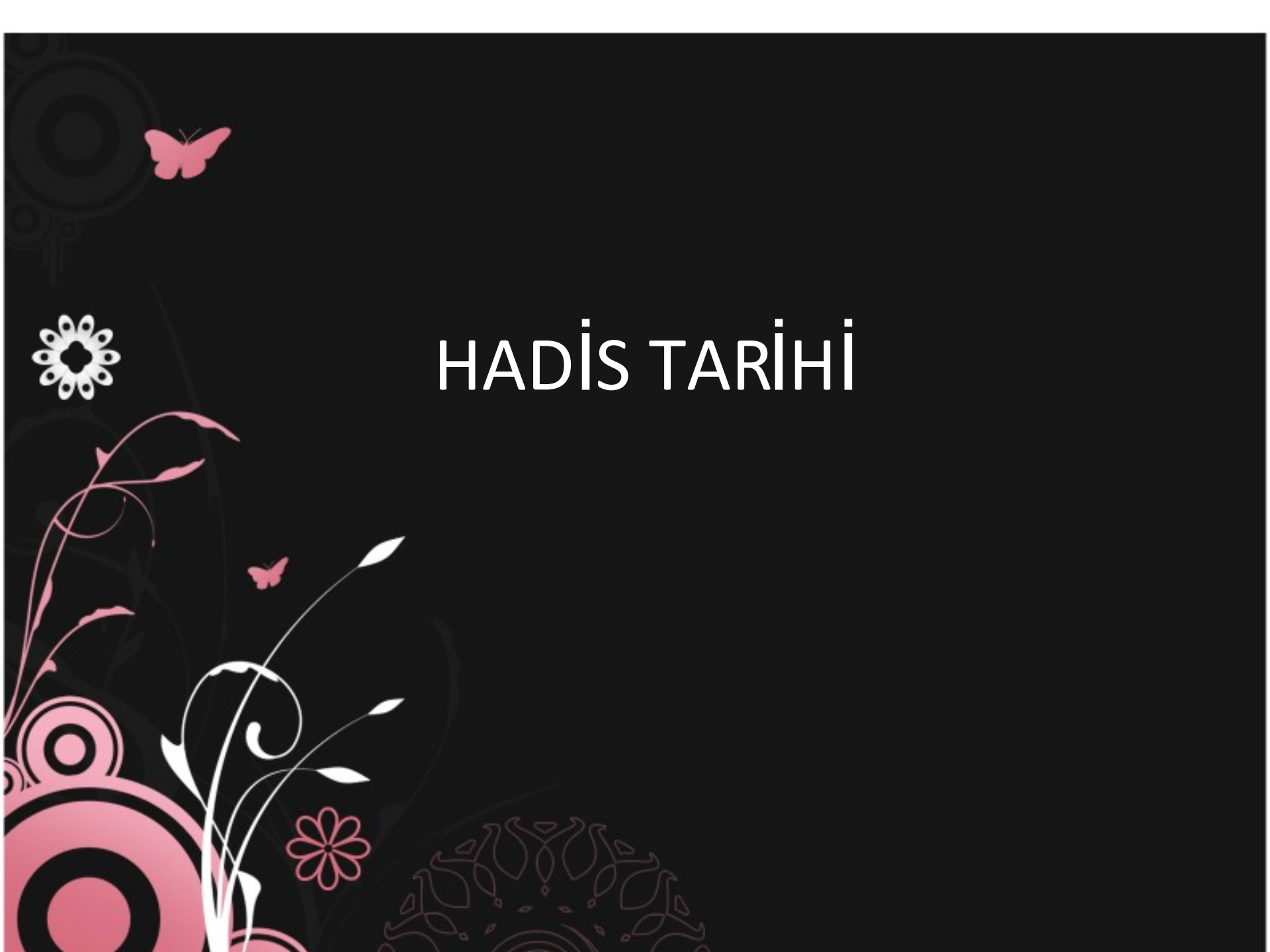

HADİS TARİHİ

HADİS NEDİR?

- Kelime anlamı, haber, söz demektir.
- Terim anlamı, Hz. Peygamber'e izafe edilen söz, fiil ve takrirler ile, Peygamberimizin ahlâkî ve fiziki vasıflarıdır.

HADİS 2 KISIMDAN OLUŞUR

- Bir şeyi bir yere dayamak
- Hadislerin başındaki ravi silsilesini gösteren kısma verilen addır.

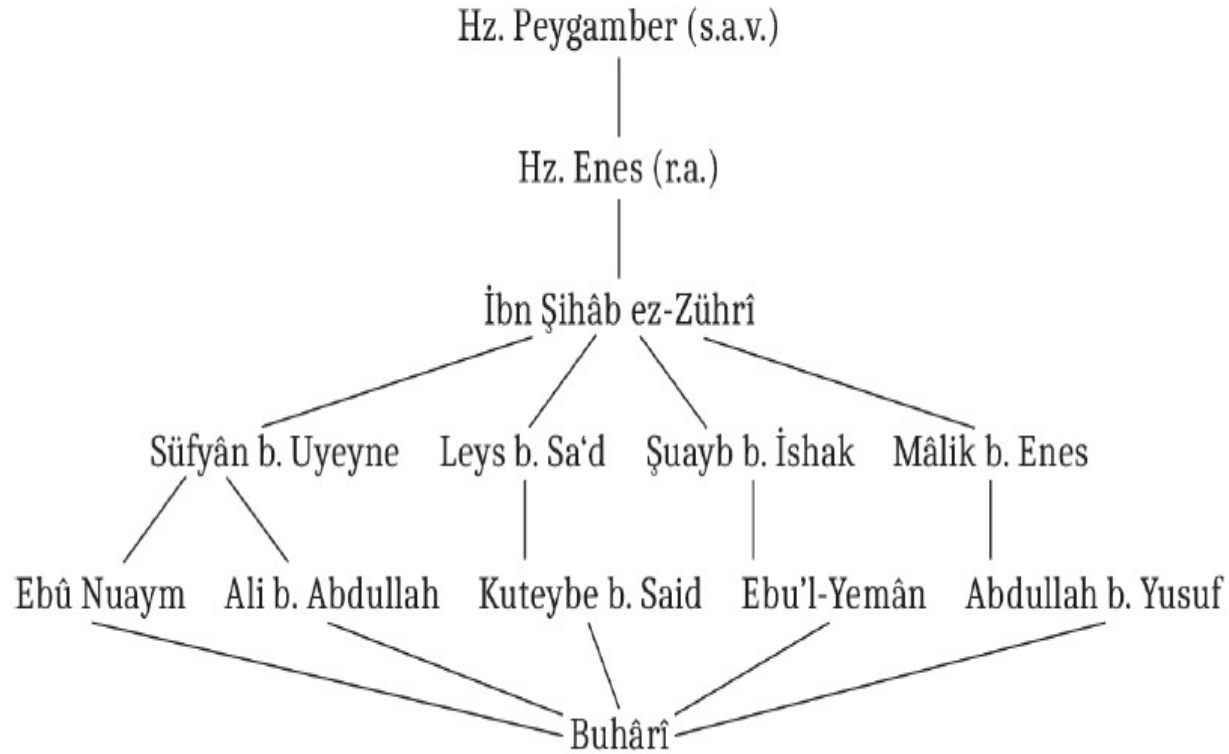
- Sağlam
- Sened ile aktarılan metin kısmı

HADİS İLMİ; HADİSLERİN SENED VE METİNLERİYLE İLGİLİ KURALLARIN İLMİDİR.

İSNAD NEDİR?

Şekil 2. Hadisin Sahîh-i Buhârî'deki İsnad Şeması

SENED+METİN

حدثنا مسدد قال حدثنا يحيى عن شعبة عن قتادة عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم قال
لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَقًّا يُحِبُّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.

Hadisin Türkçeye çevirisi şöyledir: Buharî diyor ki: Bize Müsedded söyledi. Müsedded de bize Yahyâ söyledi dedi. Yahyâ Şu'be'den, Şu'be Katâde'den, Katâde Enes'ten (Allah ondan razı olsun) naklettiler. Enes, Hz. Peygamber'in (Allah'ın salât ve selamı üzerine olsun) şöyle buyurduğunu nakletti: “Sizden birisi kendisi için sevdiği şeyi kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olmaz”.

حدثنا مسدد قال حدثنا يحيى عن شعبة عن قتادة عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم قال
لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَقًّا يُحِبُّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.

HADİS TARİHİ İLMİ NEDİR?

- Hadis tarihi Peygamberimiz'in zamanından günümüze

Hadisle ilgili her türlü çalışmayı (hadislerle ya da hadis ilmiyle ilgili)

Zaman ve mekan düzleminde

Sebeup- sonuç ilişkisi içinde

ele alan ilim dalıdır.

HADİS TARİHİNİN KONUSU NEDİR

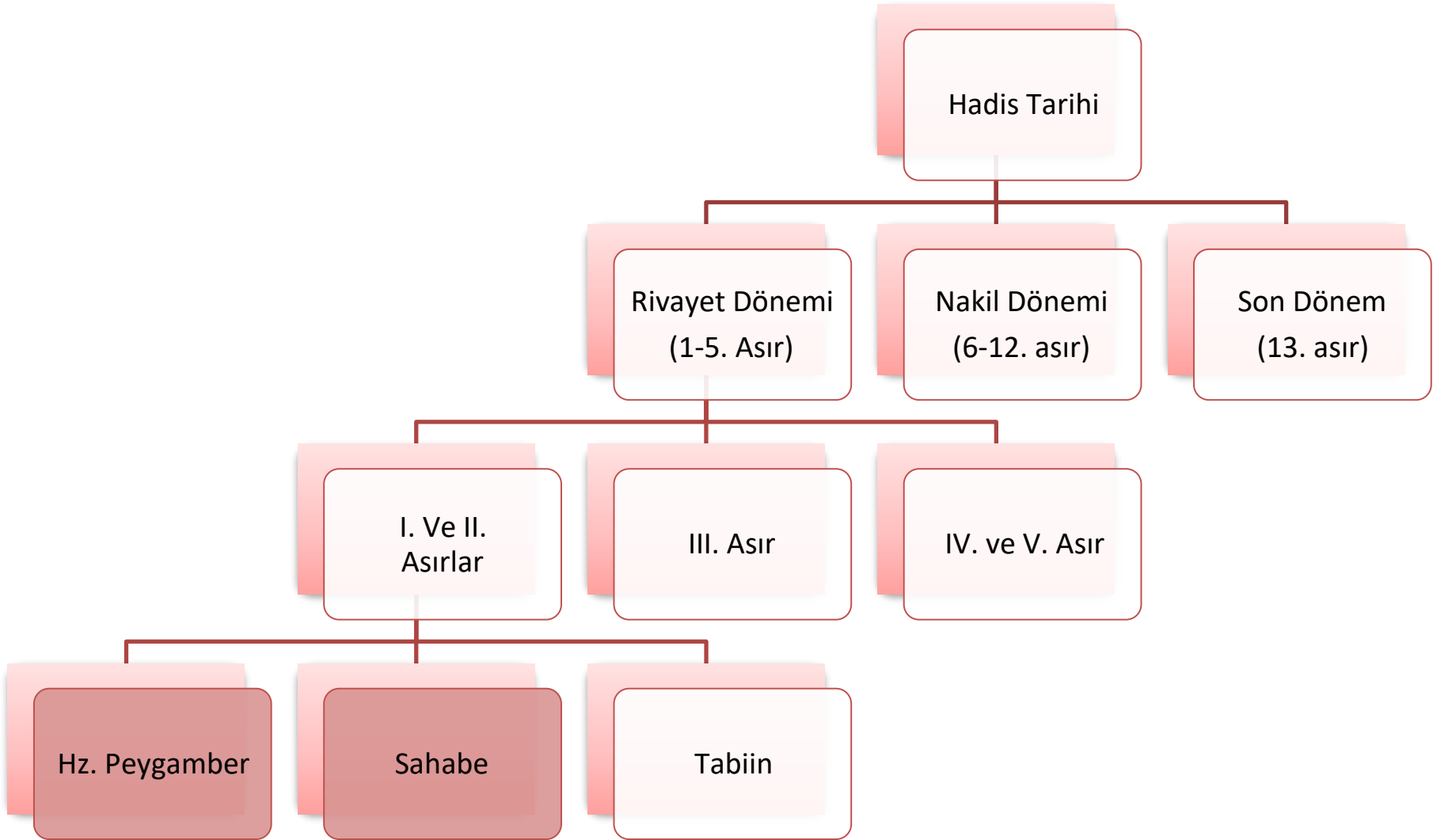
— Hadis Tarihinin konusu;

Hadisler çevresinde gelişen ilmin geçirdiği tarihsel süreci, o ilme katkıda bulunan ilim adamları ve literatürü incelemektir.

HANGİ ZAMAN DİLİMİNİ KAPSAR

- Hadis Tarihi, genel itibariyle ilk kaynağı olan Hz. Peygamber’le başlayıp günümüze kadar devam eden yaklaşık on beş asırlık zaman dilimini kapsamaktadır.

RİVAYET DÖNEMİ (İlk 5 asır)

- Hicri I. Ve II. Asır
- Hicri III. Asır
- Hicri IV. ve V. AsırŞeklinde incelenebilir.

RİVAYET DÖNEMİ (İlk 5 asır)

RİVAYET NE DEMEKTİR?

- Kuyudan su çekmek, su getirmek, kana kana su çekmek
- B r f l ya da olayı başkasına nakletmek
- Had s ter m : Usulüne uygun şekilde râvler zkederek aktarmak

Hicri I. Ve II. Asırlar

- Hadîsin sonraki nesillere aslına uygun naklini temin etmek amacıyla ortaya konan kuralların ortaya çıkıp tedricen geliştiği bir dönemdir.
- Bu dönem de
 - Hz. Peygamber
 - Sahabe
 - Ve Tabiin dönemi olarak III'e ayrılabilir.

Hız. Peygamber D6nemi Rivayet

- Hız. Peygamber'in Tebliğ g6revi
- «*Burada bulunanlar s6zlerimi bulunmayanlara nakletsin*»
- Medine'ye gelenlerden de yurtlarına d6nd6klerinde kendisinden duyduklarını nakletmeleri talep ediliyor (Malik b. Huveyris 6rneği)
- Sahabe de durumuna g6re Hız. Peygamber'i dinleyebiliyor (M6nevebe usul6)

Hız. Peygamber Dönemi Rivayet

- Olayın aslının olup olmadığı araştırılıyor
- Ey İman Edenler! Size fâsık (yoldan çıkmış) bir kimse haber getirirse onun doğruluğunu araştırın"
- "Kim bile bile bana isnad ederek yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın"
- Bu dönemde bazı şeyler yazıya geçirilirmiş: Kuran-ı Kerim; Hudeybiye anlaşması; devlet başkanlarına mektuplar ve valilere talimatlar

Hadisleri Yazmayı Yasaklayan Rivayetler

- Ebû Saîd el-Hudrî'nin nakline göre Resûlullah "Benden Kurandan başka hiçbir şey yazmayınız. Şayet Kurandan başka bir şey yazmış kimse varsa onu imha etsin
- Ebû Saîd el-Hudrî: Hadis Yazmak için Resulullah'tan izin istedim. Bana izin vermekten çekindi.

Hadisleri Yazmayı Yasaklayan Rivayetler

- Zeyd b. Sâbit Muaviye'nin yanına girdiği zaman Muaviye bir hadis sormuş, birisine o hadisi yazmasını emretmiştir. Bunun üzerine Zeyd b. Sabit şöyle demiştir:
- “Gerçekten Resûlullah -sallellahu aleyhi ve sellem- bize hadislerinden hiçbir şey yazmamamızı emretti”.

Hadisleri Yazmayı Yasaklayan Rivayetler

- Ebu Hüreyre'den : “Biz hadis yazarken Hz. Peygamber yanımıza geldi ve ‘Yazdığınız şey nedir?’ dedi. ‘Senden işittiğimiz hadisler’ (sözler) dedik. Hz. Peygamber; ‘Allah’ın kitabından başka kitap mı istiyorsunuz? Sizden evvelki milletler Allah’ın kitabı yanında başka kitaplar yazdıkları için yoldan çıktılar.’ dedi” (El Hatib, Takyid)

Hadislere Yazmaya İzin Veren Rivayetler

- Ebu Hüreyre'den: Rasulullaha hafızasından şikayet eden birisine Hz. Peygamber «Elinden yardım iste, yani yaz» demiştir.
- Yemenli Ebû Şah'ın istemesi üzerine Resûlullah'ın fetih hutbesini onun için yazdırması,
- Kendisinden duydukları bilgileri yazmak isteyen bazı sahâbîlere (Rafi b. Hadic, Abdullah b. Amr) izin vermesi

Hadislere Yazmaya İzin Veren Rivayetler

- Abdullah b. Amr: «Ya Rasulallah, senden işittiğim her şeyi yazıyorum, yazayım mı?» «Rıza ile öfke halinde söylediklerini de yazayım mı?» «Evet, ben ancak hak olanı söylerim»
- Sahabeden Abdullah b. Amr b. As'ın bizzat Hz. Peygamber'den duyduklarını es-Sahîfetü's-sâdıka'sında top laması,
- Hz. Ali, Amr b. Hazm gibi bazılarının Resûl-i Ekrem hayattayken yazdıklarının bilinmesi

Rivayetlerin Sıhhatleri

- Yazmayı yasakladığı rivayetlerden sadece 1 tanesi sahihtir (Ebu Said el-Hudri'den gelen)
- Yazmaya izin veridiğı rivayetlerin çoğı sahihtir.

Sahabe Dönemi Rivayet

- Hz. Peygamber'i görüp müslüman olarak ölmüş kişilere Sahabi denir.
- Sahibi-Sahabe/Ashab'ın kuralları:
 - 1. «Hadîs rivayetinde ihtiyatlı davranmak»
 - Tesebbüt, Taharri
 - 2. «Az hadîs rivayet etmek»
 - 3. «Hatalı rivayetleri düzeltmek»
 - 4. «Hadîsleri müzakere etmek»

Sahabe Dönemi Rivayet

- 1. «Hadîs rivayetinde ihtiyatlı davranmak» (TESEBBÜT)
 - Hz. Ebu Bekir'in Vefat eden torununun malından pay isteyen ninenin durumu hakkındaki tavrı, İnsanlara sordu, Mugîre ayağa kalkarak "Resûlullah nineye 1/6 verdi" dedi. Hz. Ebû Bekir ona "Seninle birlikte buna Şahit olan biri var mı?" diye sordu. Muhammed b. Mesleme'nin Şahitlik yapması üzerine Hz. Ebû Bekir nineye to rununun mirasından buna göre pay verdi.
 - Ebû Mûsâ el-EŞ'arî'nin kapı çalma konusu ve Hz. Ömer'in tavrı

Sahabe Dönemi Rivayet

- 2. «Az hadîs rivayet etmek»
- Zeyd b. Erkam (ö. 68/687) "niçin bize hadîs nakletmiyorsun?" sorusuna "Biz yaşlandık ve unuttuk, Rasulullah'tan hadîs nakletmek zor bir iştir" diyerek cevap vermiştir.
- Abdullah b. Zübeyr ve Enes b. Mâlik de: "Hz. Peygamberin, '*Kim kasten benim adıma yolan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın*' buyurması sizlere çok hadîs rivâyet etmeme engel oluyor" demektedir.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

- **Tabiin**, Hz. Peygamber'in ashabından herhangi biriyle mümin olarak görüşen ve iman üzere ölen kimselere denilmektedir.
- Öncesi sahabe sonrası tebe-i tabiin dönemidir.
- (30-180 yılları arası takriben)
- **Tebe-i tabiîn veya etbâü't-tâbiîn** Hz. Peygambere iman etmiş olarak tabiînden herhangi biriyle görüşen ve Müslüman olarak ölen kimselere denilmektedir. (Takriben hicri 110-220 arası). Tebe-i Tabiin çoğunlukla tabiinle birlikte yaşamıştır.
 - Çocuk/baba/dede

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

– Siyasi-sosyal gelişmeler:

- ☐ Fetihler arttı, sınırlar genişledi
- ☐ Müslüman olan kişilerin sayısı arttı
- ☐ Abbasiler dönemiyle birlikte Tercüme faaliyetlerinin artışı yaşandı
- ☐ Fitnetü'l Kübra yaşandı: Hz. Osman'ın Şehadeti (656)
- ☐ Hz. Ali'nin Hilafeti ve Cemel, Sıffin olayları yaşandı.

TABIÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

Fitnetü'l Kübra sonrası siyasi ve İtikadi çalkantılar, devlet başkanlığı konusu, kader, irade, büyük günah, iman ve küfür kavramlarıyla ilgili tartışmalar arttı ve siyasi/itikadi gruplar kendi görüşlerini savunmak için hem hadisleri kullanmaya hem de uydurmaya başladılar.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

- Ortılığı fitnenin tozu kapladı
- Muhammed b. Sîrîn'in (ö. 110/728)
"önce den isnad sormuyorlardı, fitne olayı meydana gelince râvilerinizin isimlerini bize söyleyin demeye başladılar. Bu suretle sünnet ehlinde olanların hadîsleri alınır, bid'at ehlininki ise terkedilirdi"

TABIÎN ve TEBE-İ TABÎN DÖNEMİ

- a. İSNAD FAALİYETLERİ BAŞLADI
- b. CERH VE TA'DİL FAALİYETLERİ BAŞLADI
- c. YAZILI RİVAYETE GEÇİŞ YAPILDI
- d. HADİSLER İÇİN ÖZEL YOLCULUKLAR YAPILMAYA BAŞLANDI

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

a. İSNAD FAALİYETLERİ BAŞLADI

- Muhammed b. Şîrîn (ö. 110/729) "Bu l m d nd r, d n n z kmden aldığınız a d kkat ed n",
- Evzâî (ö. 157/773) "İlm n yok olması snadın yok olmasıyladır",
- Süfyân es-Sevrî (ö. 161/778) "İsnad müm n n slâhıdır, yanında slâhı olmayan ne le savaşıacaktır?«
- Şu'be b. Haccâc (ö. 160/776)"İçnde 'ahberenâ' ve 'haddesenâ' olmayan her hadîs abur cuburdur",

TABIÎN ve TEBE-İ TABÎN DÖNEMİ

B. CERH VE TA'DİL FAALİYETLERİ BAŞLADI

- İsnadın yaygınlaşıp hadîsn ayrılmaz b r parçası hal ne gelmeye başlamasıyla senedde yer alan râvler n ehl yetler açısından araştırılması da zorunlu hale gelm ş t r.
- Cerh: Ravn n had s r vayet ne eh l olmadığını ortaya koymak
- Tad il: Ravn n had s r vayet ne eh l olduğunu ortaya koymak

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

B. CERH VE TA'DİL FAALİYETLERİ BAŞLADI

- Hadis uydurmanın yaygınlaşması Cerh tadil faaliyetini başlatmış ve sistemleştirmiştir.
- Hicrî ikinci asrın başlarından itibaren hadîs uydurmaya en büyük engel olan sahabenin çoğunluğunun vefat etmesi, buna mukabil zenâdîka, Râfızîler, Havâric ve benzeri grupların çıkması ile bu faaliyet en yüksek seviyeye ulaştı.

TABIÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

C. YAZILI RİVAYETE GEÇİŞ YAPILDI

1. Tedvî faal yet başladı

2. Yazıdan kaynaklanan problemler yaşandı

3. Yazıyla ilgili tedbirler alındı

4. Tasnif faal yet başladı

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

C. YAZILI RİVAYETE GEÇİŞ YAPILDI

1. Tedvin faal yet n n başladı

- Tedvin: Had sler n resm olarak yazılı kayıt altına alınması
- H. I. asrın sonu, II. asrın ortasına kadar sürüyor.
- Sahabe el nde sah feler var bu dönemde, fakat bunlar resm olarak yazılmış değ l.
- Tedvin faaliyetini devlet eliyle ilk olarak başlatan kimse, Ömer b. Abdülazîz (99-101)
- Kend snden sonrak dönemlerde de tedvin faal yet devam etm ş

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

- Ömer b. Abdülaziz ne yapmış?
- İdaresi altındaki muhtelif bölgelerin yöneticilerine mektuplar göndererek bölgelerinde bilinen hadislerin yazılıp gönderilmesini emretmiş, bunun üzerine de hadisler defter defter yazılıp halifelik merkezine gönderilmiştir.
- Bunlardan bir tanesi de Amr b. Hazm'ın Torunu Ebubekir b. Muhammed'e yazılan mektuptur.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

Tedvin faaliyetinde en büyük gayreti İbn Şihâb ez-Zührî göstermişti. Öyle ki, “İlmi (yani hadisi) ilk tedvîn eden kimse İbn Şihâb’dır!” denmiştir

Önceden sahabenin 2 tarz rivayet metodu vardı:

1. Olay üzerine hadis aktarma
2. Halkalar halinde toplanıp aktarma

Tedvin sonrasında rivayetler artık hadis meclislerinde yapılmaya başlandı.

Hadislerin Toplanmasına Dair Müsteşriklerin İddiaları

- Hadislerin tesbit ve tedvîni İslâm'ın ilk dönemlerinde başlayıp II. (VIII.) yüzyılın başlarında tamamlanmıştır.
- Şarkiyatçılar ise hadislerin II (VIII) ve III. (IX.) yüzyılların ürünü olduğunu ve ortaya çıkan ihtiyaçlara göre uydurulduğunu iddia etmiştir.
- Tedvin onlara göre Emeviler döneminde ve ihtiyaç sebebiyle Zühri gibi isimlere yaptırılmıştır.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

2. Yazıdan kaynaklanan problemler yaşandı

- Noktalama ve harekeler olmaması sebeb yle **Tash f** ve **Tahr f**ler n oluşması
- Arap olmayan Müslümanların Arap d l n b lmemes.

TABIÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

3. Yazıyla lg l tedb rler alındı

- ❑ Sah felerden yapılan st nsahlarda hatalar olacağına d kkat çekld
- Ma'mer b. Raşd' n (ö. 153/770) "B r ktap yüz defa b le mukabele ed lse yne de tamamıyla hatadan kurtulamaz"

TABIÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

❑ Sema ve Kıraat Metodlar Gelişti

- Doğrudan sahifelerden rivayet edenlere **sahafi** denilmektedir.
- Sahafi, kitaptan öğrendiği için muhaddisler hocadan öğrenmeyi öne çıkaracak **sema** ve **kıraat** metodları geliştirdiler.

❑ (bazen) Kitapları Yakıldı imha edildi

- Ehil olmayanın eline geçmesi endişesi
- İmha etmek, ya da edilmesini vasiyet etmek.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

4. Tasnif faaliyet başladı

(Hicri II. Asrın ortaları-hicri IV. Asrın sonu.)

-Hadisler belli usuller çerçevesinde sınıflandırmak

-Konu esaslı olmayan kitaplardan istifade etmek zordu

-Tevfik faaliyet devlet eliyle tasnif daha berrak reysel berrak faaliyet.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

❑ Rivayet lafızları kullanıldı

-Sema-kıraat meclislerinde lafızlarla rivayet edilmeye başlanmıştır.

-تعمد تأرقیاء،

-İcazet, münavele, ilam, vasiyyet, vicade... gibi metodlar da gelişti ve her birinde ayrı lafızlar kullanılmaya başlandı.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

4. Tasnif faaliyet başladı

(Hicri II. Asrın ortaları-hicri IV. Asrın sonu.)

-Hadisler belli usuller çerçevesinde sınıflandırmak

-Konu esaslı olmayan kitaplardan istifade etmek zordu

-Tevfik faaliyet devlet eliyle tasnif daha berrak reysel berrak faaliyet.

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

-Konularına göre_Musannefler

-Mekke_İbn Cureyc (v. 150)
Musannef

-Yemen_Ma'mer b. Raş d' n (v. 153) Cam 's ;

-Kufe_Süfyan es-Sevr (v. 161)
Musannef

-Med ne_Mal k' n (v. 179)
Muvatta'ı

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

- Daha sonra kış esaslı taşınflar yapıldı:
- Senedlere göre sıralandı

- ✓ -Ebu Davud Tayal s_Müsned
- ✓ -Esed b. Musa_Müsned
- ✓ -Ubeydullah b. Musa_Müsned

TABİÎN ve TEBE-İ TABİÎN DÖNEMİ

D. RİHLELER YAPILDI

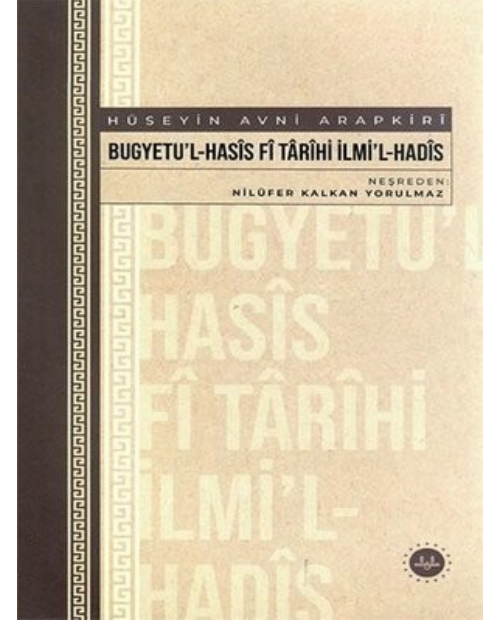
- Rihle, hadis uğrunda yapılan yolculuklar.
- Umre bir açıdan doğal bir rihle sayılır.
- Sahabe Hz. Peygamber'den sonra çeşitli şehirlere dağıldı.
- Sahabe, bazen işittikleri hadisleri emin olmak maksadıyla başka şehirdeki bir sahabiden sormak için
- Ravilerin, başka şehirlerdeki şeyhleri dolaşıp onlardaki hadisleri onlardan toplamak için

HADİS TARİHİ ALANINDA YAZILMIŞ ÖNEMLİ METİNLER

- Arapkirli
Hüseyin Avni
(v. 1954)
- Bugyetu'l-
Hasis Fi Tarihi
İlmi'l-Hadis
- Hadis tarihini
9 devir halinde
ele alır

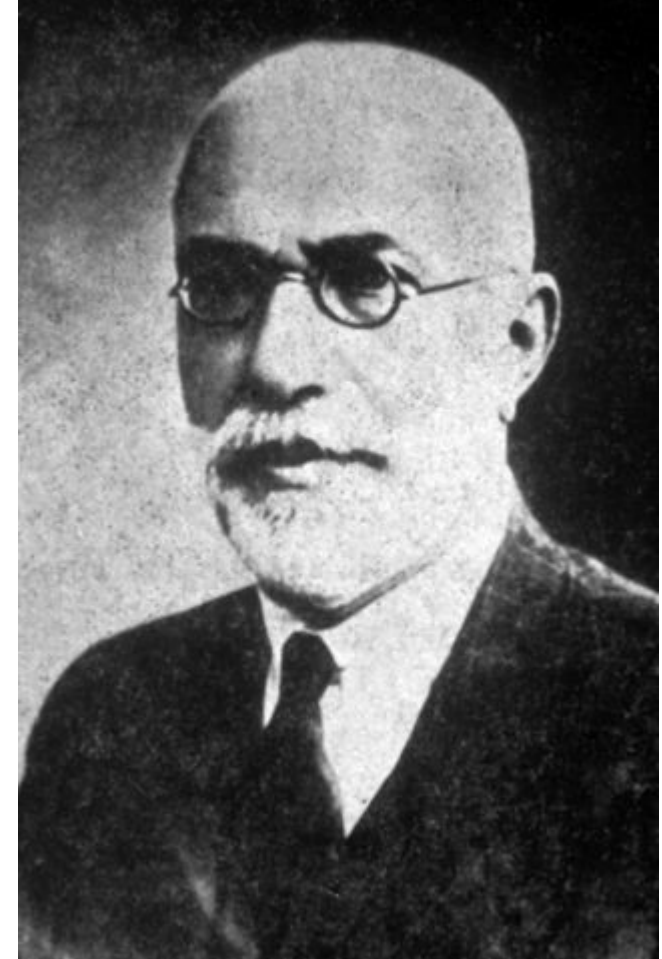

HADİS TARİHİ ALANINDA YAZILMIŞ ÖNEMLİ METİNLER

- İzmirli İsmail Hakkı,
Tarih-i Hadis,
İstanbul, 1924.

Eserin içeriği daha
çok hadis usulü gibidir.

HADİS TARİHİ ALANINDA YAZILMIŞ ÖNEMLİ METİNLER

- **Talat Koçyiğit,**
Hadis Tarihi,
Ankara, 1977.

(Hz. Peygamber
döneminden başlar,
h. III. yy'ın sonuna
kadar hadis
çalışmalarını inceler.
)

HADİS TARİHİ ALANINDA YAZILMIŞ ÖNEMLİ METİNLER

1. Muhammed Abdülaziz el-Hûli, Miftâhu's-sünne ev Tarihu funûni'l-hadîs, Beyru 1921
2. Muhtasar Hadis tarihi ve Sahife-i Hemmam İbn Münebbih_Muhammed Hamidullah
3. Ali Osman Koçkuzu, Hadis İlimleri ve Hadis Tarihi
4. Selman Başaran ve M. Ali Sönmez, Hadis Usulü ve Tarihi
5. İbrahim Canan, Hadis Usulü ve Tarihi
6. H. Musa Bağcı, Hadis Tarihi
7. Ekrem Ziya Umeri, Hadis Tarihi
8. Abdülfettah Ebû Gudde: Lemehât min tarihi's-sünne ve ulûmi'l-hadîs
9. Muhammed Ebû Zehv: el-Hadîs ve'l-muhaddisûn (Hadis ve Hadisçiler)
10. Accac el-Hatib es-Sünne Kable't-Tedvin (Sünnetin Tespiti)